

УДК 378.011.3-051:75

DOI:

Ольга Сова, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри образотворчого мистецтва
Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова
Анна Волошенко, аспірант кафедри образотворчого мистецтва
Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова

НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ХУДОЖНИКІВ ТЕХНІКИ СУХОЇ ПАСТЕЛІ В ПРОЦЕСІ ПЛЕНЕРНОЇ ПРАКТИКИ

У науковій публікації висвітлюються методичні аспекти навчання техніки “суха пастель” студентів художньо-педагогічних закладів вищої освіти. Виокремлюється значимість навчально-творчої плерерної практики в системі фахової підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Наведені переваги застосування пастельної техніки під час виконання пейзажів у природних умовах. Запропоновано систему навчальних завдань у пастельній техніці для поглиблення практичних умінь та навичок студентів-художників, що передбачає виконання різноманітних видів робіт: начерків з натури, короткотривалих зарисовок, довготривалих етюдів, підсумкової композиції.

Ключові слова: вчитель образотворчого мистецтва; техніка пастель; плерер; плерерна практика; пейзаж; мистецтво.

Лит. 9.

**Olha Sova, Ph.D.(Pedagogy), Associate Professor of the Fine Arts Department,
Mykhaylo Drahomanov National Pedagogical University
Anna Voloshenko, Postgraduate Student of the Fine Arts Department,
Mykhaylo Drahomanov National Pedagogical University**

TRAINING OF ARTISTS-STUDENTS OF TECHNOLOGY OF DRY PASTEL IN THE PROCESS OF PLEIN-AIR PRACTICE

The basis for the study was the need to find the new methodological tools for professional training of future teachers of fine arts in higher education institutions of Ukraine. This is due to the modernization of the content of domestic education and the demand for the modern labour market, which awaits a well-informed and practically trained specialist.

The scientific publication highlights the methodological aspects of teaching the pastel techniques of students of art and pedagogical institutions of higher education. The importance of the educational and creative plein air practice in the system of professional training of future teachers of fine arts is singled out. The advantages of using the pastel techniques when performing landscapes in natural conditions are given.

Such basic technical methods of training as hatching which is divided into set of receptions are considered, the most popular of them are a linear bar, a cross bar, a contour bar; mixing pastels, which involves rubbing, stewing, washing, spraying, smoothing, shading techniques, side stewing; binding (fixation method); pen (retouching), dry washing, wet brush, or “scrubbing”, otherwise meaning “hlizal”.

The article describes the step-by-step work of performing a landscape composition in the technique of “dry pastel” from nature in the open air, where the students gain the necessary experience of active and fast artistic work, trying to reflect in their works a certain mood of the landscape in different weather conditions or changing nature at different times.

The methodologically competent stages are singled out in nature work, namely: composition of the general composition, construction of the whole image, revealing of big colour and tonal relations, their specification and coordination among themselves, completion and generalization of all work. A system of educational tasks in pastel technique is proposed to deepen the practical skills of students-artists, which involves the implementation of various types of work: sketches from nature, short sketches, long sketches, and the final composition.

The technical methods and techniques discussed in the article can be used in order to increase the effectiveness of teaching the students the art of pastel techniques and enhance their creative abilities.

Keywords: fine art teacher; pastel painting; pastel technique; plein air; plein-air practice; landscape; art.

Постановка проблеми. Сучасна творча молодь перебуває у постійному пошуку можливостей для власного самовираження, презентації авторської унікальності, нешаблонності, тому першочерговим завданням викладача є пошук шляхів до розвитку креативності студентів. На сьогодні навчання студентів у мистецьких закладах вищої освіти

потребує застосування нового методичного інструментарію, що, зокрема, передбачає вивчення різноманіття образотворчих технік. Освітня підготовка молодих художників включає вивчення таких основних фахових дисциплін, як живопис, рисунок і композиція, а також проходження навчально-творчої плерерної практики, де відбувається інтеграція всіх набутих знань, умінь і навичок з образотворчого циклу. Саме плерерна практика, яка проходить у природному середовищі, поза межами аудиторних приміщень, дає змогу студентам розширити набутий раніше образотворчий досвід, усесторонньо дослідити різні натурні об'єкти й опанувати різноманітні жанри образотворчого мистецтва, а саме: натюрморт, пейзаж, портрет. Враховуючи це, варто максимально оновити навчальні програми з плерерної практики, передбачивши у них застосування цікавих технік і завдань для розширення можливостей художнього самовираження студентів і їх творчого зростання.

Аналіз основних досліджень і публікацій.

Серед вітчизняних і закордонних публікацій знаходимо підтвердження актуальності нашого дослідження, що засвідчують праці Г. Баймуханова [1], О. Берлача [2], О. Музики [4], О. Парамонова [5], М. Сидора [6], В. Черватюка [8] та інших, в яких висвітлені різні аспекти навчання студентів художньої роботи на плерері.

Так, у статті наукового колективу С. Алексєєва, І. Башкатов, О. Парамонов, сконцентровано увагу на важливості вивчення пейзажного жанру саме під час роботи на плерері в системі професійної мистецької освіти [5]. Художники-педагоги підкреслюють, що повноцінне вивчення різноманітних пейзажних мотивів можливе лише в умовах природи, а не у робочій майстерні.

У дослідженні Г. Баймуханова [1] представлені основні принципи грамотної організації композиції пейзажного мотиву та значення короткострокових живописних етюдів у процесі навчання студентів у природних умовах. На думку науковця, виконання швидких пейзажних замальовок особливо важливе на початкових стадіях навчання, коли молоді художники ще не мають великого досвіду роботи просто неба.

Спираючись на багаторічний педагогічний досвід викладання фахових дисциплін й, зокрема, плереру в Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури, В. Черватюк [8], у своїх наукових доробках зосереджується на специфіці організації навчально-творчої практики та окресленні найпоширеніших помилок у студентських етюдах. Автор висвітлює класичні

методичні підходи до розробки системи навчальних завдань з плереру та пропонує студентам продовжувати працювати на природі тими художніми матеріалами, що й на аудиторних заняттях.

Художник-педагог О. Музика [4] у своїх публікаціях, де вивчаються особливості плерерної роботи, підкреслює важливу роль викладача-методиста та наголошує на тому, що від відповідальної роботи керівника практики залежить активізація творчої діяльності студентів, формування у них стійкої мотивації до самореалізації.

Провівши аналіз наукових доробків, присвячених питанню плереру, відзначимо, що більшість науковців висвітлюють загальні аспекти організації роботи у відкритому середовищі, дають методичні поради початківцям, наголошують на необхідності продовження вивчення класичних живописних технік в умовах природного освітлення, залишаючи поза увагою питання урізноманітнення навчальних завдань за рахунок освоєння студентами нових художніх матеріалів.

Класична академічна художня підготовка студентів передбачає опанування ними під час навчання таких живописних і графічних технік, як: акварель, гуаш, олія, рисунок графітним олівцем, м'якими матеріалами (вугіллям, сангіною, соусом). Проте ґрунтовному вивченню зображальних можливостей техніки сухої пастелі, на жаль, не надають достатньої уваги. Розв'язання цієї проблеми окреслюємо провідною метою статті.

Навчання майбутніх учителів-художників основам образотворчої грамоти ґрунтується на візуальному пізнанні світу, навколишньої дійсності. Найповніше це можливо забезпечити в процесі художньої роботи на природі. Саме робота на плерері дає унікальну можливість відчутти та засвоїти на практиці особливості й різноманіття природних колірно-тональних співвідношень, попрактикуватися у передачі глибини простору за законами повітряної та лінійної перспективи, опанувати нові художні техніки, вдатися до сміливих творчих пошуків і експериментів.

Під час навчально-творчої плерерної практики студенти накопичують необхідний досвід активної та швидкої художньої праці, стараючись відобразити у своїх роботах певний настрій пейзажу за різних погодних умов або мінливий стан природи у різний час доби (захід чи схід сонця, сонячний полудень, дощ, вітер тощо).

Для швидкої роботи на природі чудово підходить така художня техніка, як пастель, яка несе в собі унікальні властивості як живопису так

і рисунка, даючи можливість створювати різноманітні образотворчі твори. У цій техніці виділяють основні чотири типи: суху пастель її види (тверду, м'яку і ще м'якшу), масляну, воскову і акварельну. Технічні можливості та особливості використання цих типів та видів пастелі принципово різняться між собою. Найширший спектр виражальних властивостей має суха пастель, що є щільно спресованим у вигляді палички кольоровим пігментом, змішаним з крейдою і налічує в своєму арсеналі сотні кольорних відтінків. Основою для пастельних робіт зазвичай слугує тонований текстурований папір. Проте є митці, що віддають перевагу роботі на наждачному або оксамитовому папері, чи спеціальних пастельних планшетах, виготовлених з пробкового дерева. Для роботи пастеллю підходить і папір для акварелі, але його бажано задалегідь затонувати за допомогою акварелі, кави або міцного чаю.

На думку Т. Кануннікової, техніка "суха пастель" дає велику творчу свободу не тільки початківцю, але й вправному майстру. Ця техніка малювання дає змогу у будь-якому місці і за короткий проміжок часу виконати живописний етюд вподобаного пейзажного мотиву. Така мобільність пастельної техніки, що не вимагає ніяких додаткових пристосувань (наявності етюдника, розчинників для олійних фарб, або устаткування для акварельного живопису), допомагає максимально ефективно організувати роботу студентів на пленері, сприяє виконанню завдань на створення швидких етюдів та вивченню основних живописних характеристик моделі [3].

До провідних технічних методів і прийомів роботи пастеллю належать такі методи, як штрихування, змішування пастелі, прив'язка; прийоми розтушовування, бічне тушування, перо, сухе відмивання, вологий пензлик та інші. Використання технічних прийомів відокремлено або в поєднанні дає можливість максимально урізноманітнити виконання навчальних, а особливо творчих робіт студентів, стимулювати їх пошукову діяльність у розробці авторської манери створення художнього доробку, сприяє формуванню креативного мислення.

Одним з основних методів у техніці пастель є "штрихування", що поділяється на безліч прийомів, найпопулярнішими з них є лінійний штрих, перехресний штрих, контурний штрих. Основний принцип цього методу полягає у нанесенні кінчиком пастельної крейди коротких ліній, розміщених поряд одна з одною, в різних напрямках або з перетинанням. Кінчиком пастелі

можна проводити різноманітні штрихи, що залежать від сили натиску, гостроти крейди та від того, як її тримати. Методу штрихування властиве притискання пастельної крейди до паперу на початку проведення лінії зі звукуванням у кінці. Іншим: проведення ліній перевернутою перпендикулярно паперу крейдою так, щоб вона залишала штрих у вигляді тонального хвостика.

До основних у пастельній техніці, які застосовуються, зокрема і в роботі сухою крейдою належить метод "змішування пастелі", що передбачає розтирання, тушування, розмивання, розпилення, згладжування та "розтушовування". Саме таку назву має найпопулярніший прийом, який застосовують для рівномірного розподілу кольорів, відтворення м'яких переходів між відтінками. Забезпечується це з використанням ватного диску, чистої тканини, щетини, подушечок пальців або спеціального інструмента – паперової розтушовки для пастелі. Цей технічний прийом допомагає створити плавні межі між кольоровими плямами завдяки приглушенню їх інтенсивності. Прийом є опорним у пастельній техніці, до того ж його виконання не викликає особливих труднощів. Для початку широкими легкими штрихами створюється загальний начерк з прокладанням базових кольорів та подальшим їх розтиранням. Потім зверху розтушовування накладаються більш насичені кольорні пігменти, виявляється об'єм, уточнюється форма. Також для швидкого змішування кольорів і тонування основи без додаткових допоміжних інструментів та матеріалів чудово підійде універсальний прийом "бічне тушування", суть якого полягає у нанесенні кольорового шару пастелі бічною частиною крейди на великі ділянки поверхні, поступово покриваючи всю площину. Такий прийом дає змогу не тільки отримати широку смужку кольору, а й створювати різноманітні кольорові і динамічні ефекти та пришвидшити роботу на великих ділянках формату.

Прийом "пера" в техніці пастель застосовується найчастіше для того, щоб згладити та розмити краї в елементах зображення за допомогою тонкого пензлика або пір'я, своєрідна "ретуш", характерна для м'яких художніх матеріалів, у тому числі пастелі. Цей прийом уможливує висвітлення занадто темних ділянок та пом'якшення яскравих кольорів.

Прийом "сухого відмивання" художники також застосовують для створення різноманітних живописних ефектів, наприклад, у зображенні туманних пейзажів. Для цього пастельну крейду подрібнюють до отримання порошкоподібної

маси, потім розсипають її по всій площині паперу і затирають ватним диском до отримання рівномірного шару. При цьому, залежно від задуму майбутньої композиції, можна поєднувати у відмивці різні кольори, створюючи необхідні колірно-тональні ефекти. Суху відмивку до початку роботи на ній необхідно закріпити фіксатором [2].

Приєм “вологий пензлик” або “лесування”, в іншому значенні “глізаль”, застосовується у техніці пастель для надання блиску та звучання кольорам. Такий живописний прийом роботи передбачає проведення зволеним у воді пензлем певних ліній по м’яких пастельних рисках. При цьому частина кольору звільняється, залишивши чіткі пастельні штрихи. Приєм “вологий пензлик” застосовується за необхідності поєднання плям і ліній, створення світлих або темних ефектів для виявлення форми, об’єму предметів. Художники-викладачі О. Берлач та А. Чихурський рекомендують використовувати цей прийом лише на цупкому папері для акварелі, позаяк стандартний папір для пастелі занадто тонкий і під впливом зволоження може покортитися [2].

Щоб захистити завершену роботу від механічних пошкоджень, використовують метод “прив’язки”, тобто закріплення пастелі фіксатором за допомогою нанесення першого шару легкими розпиленнями, щоб стабілізувати зображення і “прив’язати” пастель до основи під час роботи. Із застосуванням цього методу часто змінюються кольори зображення після фіксації, тож обов’язково потрібно попередньо розпилити фіксатив для визначення певної відстані між роботою і нанесенням шару фіксації. Незахищеність колірною покриття від дрібних механічних пошкоджень та її слабкий зв’язок з основою є основним недоліком техніки “суха пастель”.

У художній роботі пастеллю на пленері найефективнішим визнано метод роботи з натури, що полягає у реалістичному відтворенні натурних об’єктів та явищ. У навчальному процесі закладу вищої освіти пізнання студентами натури (моделі, постановки) є не лише звичайним її спогляданням, але й переходом від окремих характеристик предмета до повного узагальненого уявлення про нього [9, 77]. Виконання на пленері пейзажу з натури допомагає студентам проводити аналіз структури навколишніх оточуючих об’єктів, вирізнити їх характерні особливості, здійснювати спостереження за станом природи, відмінностями колірної гами обраного мотиву в різний час доби. Застосування під час роботи цього методу

розвиває у студентів навички творчого пошуку найвдалішої композиції пейзажу, вміння працювати співвідношеннями у зображенні плановості місцини та об’єму предметів, допомагає максимально оволодіти прийомами пастельного живопису.

Виконання пастеллю пейзажного мотиву з натури передбачає послідовний перехід від однієї стадії виконання роботи до іншої: від компоновання загальної композиції, побудови всього зображення, виявлення великих колірних і тональних співвідношень, їх уточнення та узгодження між собою до завершення та узагальнення всього твору [7].

На початковій стадії компоновання зображення сухою пастеллю легко наносять на формат обраний пейзажний мотив. Це робиться нейтральним кольором пастельної крейди, що майже не відрізняється від основного тону паперу. Попередній рисунок не варто наносити графітним олівцем, позаяк на нього потім погано лягає пастель.

Наступна стадія передбачає побудову всіх об’єктів пейзажу. Для цього окреслюються контури зображення, намічаються передбачені плани композиції, наносяться напрямки основних штрихів. На цьому етапі працюють кінчиком кольорової крейди для проведення тонких ліній та бічною частиною пастелі, щоб покрити велику ділянку паперу, штрих ведуть, отримуючи широку смужку кольору. За необхідності виправлення допущених помилок у роботі зайву фарбу видаляють шматочком тканини або жорстким пензлем із щетини, залишки пастелі стирають м’якою гумкою.

На стадії виявлення великих кольоро-тональних співвідношень працюючи пастеллю, намічають фон, темні та світлі ділянки пейзажу, загальні колірні плями. Цей етап передбачає застосування у роботі прийомів розтушовування та сухого відмивання. Від якісного виконання попереднього розтушовування залежить успіх усієї пастельної роботи.

На наступній стадії виконання пейзажу узгоджують колір і тон між собою, відтіняють пастельні плями, надають їм життєвої рельєфності, уточнюють колірні й тональні співвідношення, виявляють об’єм, передають матеріальність об’єктів, порівнюють між собою всі складові пейзажного мотиву, передній, другий і найвіддаленіший плани. На цьому етапі у нагоді стануть такі технічні прийоми, як “приєм пера”, “вологий пензлик”, щоб додати роботі жвавості, інакше зображення буде виглядати монотонним, плоским.

На завершальній стадії опрацьовують нюанси, дрібні деталі, додають відблиски, підсилюють рефлекси. В кінці творчої роботи над пейзажною композицією зручніше користуватися пастельними олівцями або тонкими паличками для розтушовування.

Опануванню студентами прийомів пастельної техніки під час роботи на пленерній практиці сприяють виконання таких видів навчально-творчих робіт, як: начерк з натури, короткотривала зарисовка, довготривалий етюд, підсумкова композиція [9, 118].

Для виконання начерків пейзажу викладачеві варто запропонувати студентам нескладні мотиви з неглибокою плановістю, або певний об'єкт у природному оточенні. Наприклад: "Розлоге дерево", "Човен біля берега", "Стара хата у вишневому садку" тощо. Для короткотривалих зарисовок краще обирати завдання для дослідження різних станів освітлення протягом доби. А саме: "Ранок", "Перед дощем", "Захід сонця" та інші. Для виконання довготривалих етюдів на пленері підійдуть такі теми: "Сонячний день біля ріки", "Туман в полі", "Багатоплановий гірський пейзаж".

Підсумковою композицією є зазвичай творча робота, яку виконують студенти на основі зібраного матеріалу навчальної практики. Створюючи цю роботу, молоді митці можуть не тільки поліпшити розуміння усіх можливостей пастельної техніки, застосувати все розмаїття кольорової палітри, але й відшукати авторський стиль виконання, розробити особисту манеру, проявити креативність думки у розробці композиції пейзажного мотиву.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Узагальнюючи вищевикладене, слід сказати, що включення в освітній процес студентів мистецьких закладів вищої освіти вивчення техніки пастелі розширює їхні образотворчі вміння, поглиблює професійну підготовленість до майбутньої художньо-педагогічної діяльності. Правильно організований процес навчання пастельної техніки формує у молодих митців практичні навички, сприяє оволодінню технічними прийомами, розширює живописну палітру, розвиває відчуття нюансів і вальорів, вивчення різних підходів до створення роботи. Розглянуті у статті технічні прийоми можуть застосовуватися для підвищення ефективності навчання студентів мистецтва пастельної техніки та активізації їх творчих здібностей.

Проведена наукова робота не вичерпує всіх аспектів навчання студентів-художників техніки пастелі. До перспективних напрямів подальших

досліджень належать: ґрунтовне вивчення виражального потенціалу інших м'яких художніх матеріалів та розробка чіткої системи навчальних і творчих завдань з пастельної техніки, яка забезпечувала б професійне зростання майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баймуханов Г. С. Основные принципы организации пейзажного мотива на пленере. *Гуманитарные исследования*. 2017. № 4 (17). С.103–104.
2. Берлач О. П., Чихурський А.С. Використання пастелі в станковому живописі: метод. рекомендації. Луцьк, 2017. 18 с.
3. Канунникова, Т. А. Актуальность традиционных художественных техник на примере рисования пастелью. *Проблемы и перспективы развития образования : материалы V Междунар. науч. конф. (г. Пермь, март 2014 г.)*. Пермь : Меркурий, 2014. С. 153–155. URL: <https://moluch.ru/conf/ped/archive/101/5177/> (дата обращения: 26.11.2020).
4. Музика О. Пленерна практика як важливий компонент підготовки майбутнього вчителя образотворчого мистецтва. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2012. № 6(2). С. 47–52.
5. Парамонов А. Г., Башкатов И. А., Алексеева С. О. Пейзажный жанр в системе профессионального художественно-педагогического образования. *Russian Journal of Education and Psychology*. 2018. Том 9, № 9. С. 122–135.
6. Сидор М. Аспекти пізнання та оволодіння художнім рисунком як виразною формою професійного поступу художника. *Молодь і ринок*. 2018. №8 (163). С. 54–59.
7. Сова О. С. Формування художньо-педагогічних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі пленерної практики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2018. 320 с.
8. Черватюк В. О. Методичні рекомендації з пленерного живопису для молодих художників. *Українська академія мистецтва*. Київ, 2013. Випуск 21. С. 44–51.
9. Шевнюк О. Л. Методика навчання образотворчого мистецтва у вищих навчальних закладах: навч. посіб. Київ : Освіта України, 2017. 311 с.

REFERENCES

1. Baymukhanov, G. S. (2017). Osnovnye printsipy organizatsii peyzazhnogo motiva na plenere [Basic principles of organizing a landscape motif in the plein air]. *Humanities research*. No. 4 (17). pp.103–104. [in Russian].
2. Berlach, O. P. & Chykhurskyi, A.S. (2017). Vykorystannia pasteli v stankovomu zhyvopysi [The use of pastels in easel painting]. *Methodical recommendations*. Lutsk, 18 p. [in Ukrainian].
3. Kanunnikova, T. A. (2014). Aktualnost traditsionnykh khudozhestvennykh tekhnik na primere risovaniya pastelyu [The relevance of traditional art techniques on the example of drawing with pastels]. *Problemy i perspektivy razvitiya obrazovaniya : materialy V*

ПРОЄКТУВАННЯ УРОКУ БІОЛОГІЇ ЗА СЦЕНАРІЄМ ДОСЛІДНИЦЬКОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ОЧНОЇ, ДИСТАНЦІЙНОЇ І ЗМІШАНОЇ ОСВІТИ

Mezhdunar. nauch. konf. (g. Perm, mart 2014 g.) – The problems and prospects for the development of education: the Proceedings of the V International. Scientific. Conf. (Perm, March 2014). (pp.153–155). Perm : Mercuriy. Available at: <https://moluch.ru/conf/ped/archive/101/5177/> (accessed 26 Nov. 2020). [in Russian].

4. Muzyka, O. (2012). Plenerna praktyka yak vazhlyvyi komponent pidhotovky maibutnoho vchytelia obrazotvorchoho mystetstva [Plein air practice as an important component of training future teachers of fine arts]. *The problems of modern teacher training*. No. 6(2). pp.47–52. [in Ukrainian].

5. Paramonov, A. G., Bashkatov, I. A. & Alekseeva, S. O. (2018). Peyzazhnyy zhanr v sisteme professionalnogo khudozhestvenno-pedagogicheskogo obrazovaniya [Landscape genre in the system of professional art and pedagogical education]. *Russian Journal of Education and Psychology*. Vol. 9, No.9. pp.122–135. [in Russian].

6. Sydor, M. (2018). Aspekty piznannya ta ovolodinnia khudozhnim rysunkom yak vyraznoiu formoiu

profesiinoho postupu khudozhnyka [Aspects of cognition and mastery of artistic drawing as a clear form of professional progress of the artis]. *Youth & market*. No. 8 (163). pp.54–59. [in Ukrainian].

7. Sova, O. S. (2018). Formuvannia khudozhno-pedahohichnykh umin maibutnikh uchyteliv obrazotvorchoho mystetstva v protsesi plenernoї praktyky [Building the Artistic and Pedagogical Skills of Future Fine Arts Teachers in the Process of a Plein Air Practical Training]. *Candidate's thesis*. National Pedagogical Dragomanov University. Kyiv, 320p. [in Ukrainian].

8. Chervatiuk, V. O. (2013). Metodychni rekomendatsii z plenernoho zhyvopysu dlia molodykh khudozhnykiv [Methodical recommendations on plein air painting for young artists]. *Ukrainian Academy of Arts*. Kyiv. Vol. 21. pp. 44-51. [in Ukrainian].

9. Shevniuk, O. L. (2017). Metodyka navchannia obrazotvorchoho mystetstva u vyshchyykh navchalnykh zakladakh [Methods of teaching of fine arts in higher educational establishments]. Kyiv, 311p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 26.08.2020

УДК 372.857

DOI:

Олена Бабкова, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дидактики та методик навчання природничо-математичних дисциплін комунального закладу “Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти” Запорізької обласної ради

ПРОЄКТУВАННЯ УРОКУ БІОЛОГІЇ ЗА СЦЕНАРІЄМ ДОСЛІДНИЦЬКОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ОЧНОЇ, ДИСТАНЦІЙНОЇ І ЗМІШАНОЇ ОСВІТИ

У статті актуалізовано необхідність упровадження дослідницького навчання в освітньому процесі. Визначено сутність поняття “дослідницьке навчання”. Автором обґрунтовано етапи уроку біології за сценарієм дослідницького навчання. Визначені дії учасників освітнього процесу за етапами базового циклу дослідження Go-Lab: орієнтація, концептуалізація, дослідження, висновок, обговорення. Представлено ефективні методи, які сприяють самоосвітній діяльності і формуванню досвіду учнів, підвищують їх пізнавальну активність.

Ключові слова: дослідницьке навчання; етапи базового циклу дослідження; міжнародний проєкт Co-Lab; ефективні методи дослідницького навчання; прийоми презентації результатів дослідження.

Табл. 2. Літ. 8.

Olena Babkova, Ph.D.(Pedagogy), Associate Professor of the Didactics and Methods of Teaching Natural and Mathematical Disciplines Department of Municipal Institution “Zaporizkzhya Regional Institute of Postgraduate Studies of Pedagogical Education” of Zaporizhzhya Regional Council

DESIGNING A BIOLOGY LESSON UNDER THE SCENARIO OF RESEARCH LEARNING IN CONDITIONS OF EYE, DISTANCE AND MIXED EDUCATION

The article highlights the need to introduce research training into the educational process in accordance with the concept of “New Ukrainian School” and the State Standard of Basic Secondary Education. Based on the pedagogical ideas of great teachers, the essence of the concept “research teaching” as a pedagogical technology by which students form a new experience in the process of independent activity is determined. The author substantiates the stages of a biology lesson according to the scenario of research training on the basis of the international project Co-Lab, which allows to design a lesson in the conditions of full-time, distance and mixed education; to fill the educational content of the lesson with text documents, video materials; to import the developed materials by the international community; to have a discussion. The actions of the participants of the educational process are determined according to the stages of the basic cycle of the Go-Lab research: orientation, conceptualization, research, conclusion, discussion. Effective methods are presented – educational tools that promote the students’